

POSTANOWIENIE

Dnia 8 grudnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 8 grudnia 2020 r.,
skargi B. W. i M. Z.
o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku
Sądu Okręgowego w G.
z dnia 19 września 2019 r., sygn. akt V Ca (...),
wydanego w sprawie
z powództwa B. W. i M. Z.
przeciwko A. M.
o zapłatę,

- 1. odmawia przyjęcia skargi do rozpoznania;**
- 2. zasądza od powodów solidarnie na rzecz pozwanej kwotę 1800 (jeden tysiąc osiemset) zł, tytułem kosztów postępowania ze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku.**

UZASADNIENIE

Skarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w G. oddalił apelację powodów B. W. i M. Z. od wyroku Sądu Rejonowego w G. oddalającego ich powództwo przeciwko pozwanej A. M. o zapłatę kwoty 42 000 zł, z tytułu bezumownego korzystania z lokalu mieszkalnego, położonego w G. przy ul. B., stanowiącego współwłasność powodów, za okres od grudnia 2014 r. do października 2017 r.

Sądy obu instancji uznały, że powodowie nadużyli prawa występując z powództwem przeciwko pozwanej. Pozwana została nakloniona przez powoda (byłego jej męża) do zamieszkania w tym lokalu, jeszcze w czasie trwania małżeństwa i okoliczność, że pozwana nadal zajmuje ten lokal po orzeczeniu rozwodu (wyrok rozwodowy uprawomocnił się w dniu 27 listopada 2014 r.) nie jest wynikiem złej woli pozwanej, czy chęci wzbogacenia się kosztem powodów. W 2006 r. powód zaczął namawiać pozwaną do zakupu mieszkania przy ul. B. oraz zawarcia umowy majątkowej małżeńskiej wyłączającej ustrój wspólności, motywując to możliwością uzyskania wyższej zdolności kredytowej. Umowa majątkowa małżeńska została zawarta w sierpniu 2006 r., zaś powód w następnym roku nabył ten lokal do swojego majątku osobistego. W kolejnym roku za namową powoda pozwana wraz z córką przeprowadziła się do tego mieszkania z mieszkania stanowiącego jej osobistą własność przy ul. D.. Wkrótce po tej przeprowadzce powód zaczął namawiać pozwaną do sprzedaży mieszkania przy ul. D., powołując się na zdiagnozowaną u niego chorobę nowotworową i konieczność spłaty kredytu zaciągniętego na zakup mieszkania przy ul. B.. Deklarował, że po spłacie kredytu z pieniędzy uzyskanych za lokal przy ul. D., przekaże na rzecz pozwanej połowę udziału w tym mieszkaniu. Pozwana ufając powodowi sprzedała w październiku 2009 r. mieszkanie i przekazała mu uzyskane z tego tytułu pieniądze. Powód jednak nie spłacił kredytu, lecz poinformował pozwaną, że zamierza kupić kolejne mieszkanie i zagroził jej, że albo zgodzi się na nabycie nowego lokalu na współwłasność, albo straci wszystkie pieniądze uzyskane za lokal przy ul. D.. Ostatecznie pozwana zgodziła się na zakup nowego mieszkania przy ul. O. na współwłasność. W 2012 r. mieszkanie to sprzedali, ale pieniądze wpłynęły na konto powoda, który w 2014 r. zakupił do swego majątku spółdzielcze własnościowe mieszkanie przy ul. P. (które następnie darował swojej siostrze) i pomimo żądań pozwanej nie zwrócił jej pieniędzy ze sprzedaży mieszkania przy ul. D.. Prawomocnym wyrokiem z dnia 22 maja 2017 r. powód został skazany za znęcanie się fizyczne i psychiczne nad powódką w okresie od 2013 r. do grudnia 2015 r.

Według Sądów *meriti* wykorzystanie przez powoda zaufania pozwanej, aby pozbawić ją majątku oraz niezaspokojenie jej roszczeń o zwrot pobranych kwot,

po to, by następnie żądać wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z lokalu jest sprzeczne z podstawowymi zasadami etycznego i uczciwego postępowania. W odniesieniu do powódki - nowej partnerki życiowej powoda (z którą bliższą znajomość nawiązał w 2010 r.), która w dniu 22 sierpnia 2017 r. nabyła od niego udział w tym lokalu w zamian za przejęcie długu, Sądy również przyjęły nadużycie prawa podmiotowego z tej przyczyny, że nabywając ten udział miała wiedzę o stosunkach majątkowych i osobistych powoda i pozwanej. Nabycie tego udziału przez powódkę miało utrudnić pozwanej zaspokojenie jej roszczeń.

W skardze na niezgodność z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w G. powodowie zarzucili rażące naruszenie prawa materialnego, tj. art. 5 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. W pierwszym rzędzie należy wskazać, iż w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 15 października 2020 r., III PZP - zasada prawna - Sąd Najwyższy wyjaśnił, że strona nie ma obowiązku skorzystania ze skargi nadzwyczajnej przed wniesieniem skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku. W konsekwencji nie było podstaw do odrzucenia skargi pozwanego przez wzgląd na brak skorzystania ze skargi nadzwyczajnej w celu wzruszenia skarżonego prawomocnego wyroku Sądu drugiej instancji (art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c.).

2. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Jej celem jest uzyskanie prejudykatu umożliwiającego dochodzenie roszczeń odszkodowawczych za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej (art. 417¹ § 2 k.c.).

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego niezgodność z prawem orzeczenia rodząca odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa musi mieć charakter kwalifikowany, elementarny i oczywisty. Orzeczenie niezgodne z prawem to orzeczenie niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i nie podlegającymi różnej wykładni przepisami albo wydane w wyniku szczególnie rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa, które jest oczywiste i nie wymaga głębszej analizy prawnej. Tylko w takim przypadku orzeczeniu sądu można przypisać cechy bezprawności. Istotą władzy sądowniczej jest orzekanie w

warunkach niezawisłości, w sposób bezstronny, zależny nie tylko od obowiązujących ustaw, ale także od wewnętrznego przekonania sędziego oraz jego swobody w ocenie praw i faktów stanowiących przedmiot sporu. Treść orzeczenia, jak wspomniano wyżej, zależy również od wyników wykładni, które mogą być różne, w zależności od jej przedmiotu, i przyjętych metod. W związku z tym, może istnieć wiele możliwych interpretacji, a sam fakt wykładni z natury rzeczy cechuje subiektywizm (zob. uzasadnienia do wyroków Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2006 r. I CNP 33/06, OSNC 2007, nr 2, poz. 35, z dnia 31 marca 2006 r. IV CNP 25/05, OSNC , nr 1, poz. 17, z dnia 17 maja 2006 r., I CNP 14/06 nie publ., z dnia 13 maja 2009 r. IV CNP 122/08, nie publ, z dnia 3 czerwca 2009 r. IV CNP 116/08 nie publ.).

3. Celem wstępnej selekcji w odniesieniu do tego rodzaju środka, przewidzianej w art. 424⁹ k.p.c., jest wyeliminowanie skarg oczywiście bezzasadnych, które bez konieczności wnikliwej analizy prawnej powinny być oddalone. Oczywista bezzasadność skargi, jako kryterium dozwolonego wyłączenia zachodzi, gdy powołane podstawy skargi już przy pierwszej ocenie pokazują, że faktycznie nie ma możliwości ich uwzględnienia, ponieważ nie miały miejsca, albo nie mogły mieć wpływu na kształt orzeczenia. Nie ma zatem potrzeby prowadzenia szerokiej analizy prawnej i dokonywania pogłębionego badania trafności zaskarżonego orzeczenia, w odniesieniu do zastosowania prawa i jego wykładni. Ocena zasadności skargi polega na antycypowaniu niejako roli sądu, który orzekałby co do istoty sprawy z powództwa skarżącego o wynagrodzenie szkody wyrządzonej wydaniem prawomocnego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2015 r., V CNP 57/14, nie publ.).

W sytuacji, gdy z bezpośredniego oglądu sprawy wynika, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia byłaby oddalona, trzeba przyjąć, że jest ona oczywiście bezzasadna w rozumieniu art. 424⁹ k.p.c. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2014 r., I BP 10/13, nie publ.).

W przedstawionych okolicznościach faktycznych, w kontekście podniesionych przez powodów zarzutów ich skarga jawi się jako oczywiście bezzasadna.

Zgodnie z art. 5 k.c. nie można czynić ze swego prawa użytku, który byłby sprzeczny ze społeczno - gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego. Wykonywanie prawa podmiotowego w sposób sprzeczny z tymi kryteriami jest bezprawne i z tego względu nie korzysta z ochrony jurysdykcyjnej. Norma zawarta w tym przepisie ma charakter wyjątkowy i może być stosowana tylko po wykazaniu wyjątkowych okoliczności, w sytuacji, gdy w inny sposób nie można zabezpieczyć interesu osoby zagrożonej wykonaniem prawa podmiotowego przez inną osobę (zob. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 17 października 1969 r., III CRN 310/69, OSNCP 1970, nr 6, poz. 115) oraz w tych szczególnych przypadkach, w których wykorzystywanie uprawnień wynikających z przepisów prawa prowadziłoby do skutku nie aprobowanego w społeczeństwie ze względu na przyjętą w społeczeństwie zasadę współżycia społecznego.

Zasady współżycia społecznego to pojęcie niedookreślone, nieostre, a powoływanie się na sprzeczność z zasadami współżycia społecznego powinno wiązać się z konkretnym wykazaniem o jakie zasady współżycia społecznego w konkretnym wypadku chodzi oraz na czym polega sprzeczność danego działania z tymi zasadami. Taki charakter klauzul generalnych zawartych w rozważanym przepisie nakazuje ostrożne korzystanie z instytucji nadużycia prawa podmiotowego jako podstawy oddalenia powództwa, a przede wszystkim wymaga wszechstronnego rozważenia okoliczności, aby w ten sposób nie doprowadzić do podważenia pewności obrotu prawnego. Zasadą bowiem jest, że ten kto korzysta ze swego prawa postępuje zgodnie z jego społeczno-gospodarczym przeznaczeniem i zasadami współżycia społecznego.

Przyjęcie przez sądy nadużycia prawa podmiotowego przez wzgląd na zasady współżycia społecznego należy do kategorii ocennych i jest przejawem ich dyskrecjonalnej władzy. Dlatego też skuteczność podniesienia zarzutu naruszenia przez sąd drugiej instancji art. 5 k.c. jest uzależniona od tego, czy dokonanej przez

ten Sąd ocenie można przypisać cechy dowolności (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 września 2012 r., V CSK 409/11, nie publ.).

W rozpoznawanej sprawie takiej dowolności nie można stwierdzić. Sądy obu instancji szczegółowo umotywowały swoje stanowisko tak w zakresie podstawy faktycznej, jak i prawnej, które doprowadziły do zastosowania art. 5 k.c.

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy na podstawie art. 424⁹ k.p.c. odmówił przyjęcia skargi do rozpoznania, a o kosztach postępowania skargowego orzekł na podstawie art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., art. 424¹² k.p.c., art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 1 k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 2 pkt 5 w zw. z § 10 ust. 5 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, jedn. tekst: Dz. U. z 2018, poz. 265).

jw